

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	V
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Yksilönvapaus ja yhteistoiminta	1
1.2 Yhdistykset tarkastelun kohteena.....	4
1.3 Kirjan tarkoituksesta ja rakenteesta	14
1.4 Yhdistysoikeus osana oikeustiedettä	17
1.4.1 Oikeussystematiikka.....	17
1.4.2 Yleiset opit oikeudenalan määrittäjänä.....	20
1.4.3 Yhdistysoikeuden määrittäminen.....	23
1.4.4 Yhdistysoikeuden erityispiirteet	27
1.4.5 Vai ajatellaanko sittenkin kokonaan toisin?.....	29
1.5 Yhdistysoikeuden lähteet ja niiden tulkitseminen.....	30
1.5.1 Ratkaisutoimintaan vaikuttavat yhdistysoikeuden erityispiirteet.....	30
1.5.2 Yhdistysoikeuden oikeus- ja argumentaatiolähteet	32
1.5.3 Lain tulkinta ja soveltaminen yhdistysoikeudessa.....	38
2 YHDISTYMISVAPAAUS PERUS- JA IHMISOIKEUTENA	41
2.1 Yhdistymisvapaus yksilönvapauden ilmentymänä.....	41
2.2 Yhdistymisvapaus perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa.....	43
2.3 Yhdistymisvapaus ja sen osaoikeudet.....	45
2.3.1 Kolikkoteoria	45
2.3.2 Perustamisoikeus ja lupajärjestelmän kielto	48
2.3.3 Kuulumisoikeus.....	53
2.3.4 Yhdistysautonomia.....	61
2.4 Yhdistymisvapauden subjektit.....	62
2.4.1 Kansalaisuuden vaikutus.....	62
2.4.2 Oikeussubjektityypin vaikutus.....	63
2.4.3 Statuksen vaikutus	65
2.5 Yhdistymisvapauden piiriin kuuluvat yhteisöt	70
2.5.1 Kansallinen lähestymistapa – yhdistymisvapaus perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä.....	70
2.5.2 EIT 11 artiklan soveltamisala.....	79
2.5.3 Uskonnolliset yhdyskunnat.....	88

2.6	Yhdistymisvapauden kesto.....	93
2.6.1	Yhdistymisvapauden ajallinen ulottuvuus	93
2.6.1.1	Vajaavaltaisten yhdistymisvapaus.....	93
2.6.1.2	Yhdistymisvapauden päätyminen.....	97
2.6.1.3	Oikeushenkilöiden yhdistymisvapauden kesto....	97
2.6.2	Poikkeusolot.....	98
2.7	Yhdistymisvapauden suhde muihin perusoikeuksiin.....	99
3	YHDISTYSMISVAPAUDEN KÄYTTÄMINEN.....	103
3.1	Yhdistyksen perustaminen	103
3.1.1	"Aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten"	104
3.1.2	Perustamiskokous ja -kirja.....	111
3.1.3	Yhdistyksen säännöt	114
3.1.3.1	Nimi	115
3.1.3.2	Kotipaikka	120
3.1.3.3	Tarkoitus ja toimintamuodot.....	122
3.1.3.4	Jäsenmaksut ja muut maksut.....	125
3.1.3.5	Hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien määrä sekä toimikausi	132
3.1.3.6	Tilikausi.....	134
3.1.3.7	Hallituksen ja tilintarkastajien sekä toiminnantarkastajien valinnan, tilinpäätöksen vahvistamisen ja vastuuvapaudesta päättämisen ajankohdat	134
3.1.3.8	Kokouksen koollekutsuminen	136
3.1.3.9	Varojenkäyttö yhdistyksen purkautuessa tai lakkautettaessa yhdistys	138
3.1.4	Yhdistyksen rekisteröinti	139
3.1.5	Järjestäytyminen yhdistystoimintaan.....	144
3.2	Yhdistykseen liittyminen	149
3.2.1	Jäsenkelpoisuus	149
3.2.2	Hakemus yhdistyksen jäseneksi.....	151
3.2.3	Hakemuksen käsittely yhdistyksessä	153
3.2.4	Yhdistysten väliset vertikaali- ja horisontaalisuhteet	154
3.2.4.1	Liitot	154
3.2.4.2	Yhdistysten fuusiosta ja diffusiosta	155
3.2.5	Jäsenyysinstituutio	157
3.2.5.1	Jäsenen oikeudet	157
3.2.5.2	Jäsenen velvollisuudet.....	163
3.3	Osallistuminen yhdistyksen toimintaan	164
3.3.1	Yhdistystoimintaan osallistuminen ilman jäsenyyttä	164
3.3.2	Kokoontuminen	168

4	TOIMIVALTA JA SEN KÄYTTÖ YHDISTYKSISSÄ.....	171
4.1	Toimivallan muodot.....	171
4.2	Yhdistyksen kokous	173
4.2.1	Kokous päätöksentekofoorumina.....	173
4.2.1.1	Sääntömääräinen ja ylimääräinen yhdistyksen kokous.....	173
4.2.1.2	Kokouksen osallistujat ja äänivalta.....	175
4.2.1.3	Hybridi- ja etäkokoukset.....	181
4.2.2	Kokouksessa käsiteltävät asiat.....	183
4.2.2.1	Kokouksen kompetenssin perusteista.....	183
4.2.2.2	Omaisuuuden luovutus – kokouksen vai hallituksen toimivallassa?.....	186
4.2.2.3	Sääntöjen muuttaminen.....	189
4.2.2.4	Äänestys- ja vaalijärjestyksen hyväksyminen.....	192
4.2.2.5	Kokous hallituksen, tilantarkastajien tai toiminnantarkastajien asettajana ja vapauttajana.....	193
4.2.2.6	Toimivalta tilinpäätös- tai vuosilaskelma-asioissa ja vastuuvapaudesta päätettäessä.....	195
4.2.2.7	Purkaminen ja muut yhdistyksen toiminnan kannalta merkittävät asiat	196
4.2.3	Päätöksentekojärjestys eri tilanteissa.....	197
4.2.3.1	Esteellisyyden vaikutus päätöksentekoon	197
4.2.3.2	Asiakysymysten ratkaiseminen	201
4.2.3.3	Vaalien toimittaminen.....	204
4.2.4	Kokouksen päätösten kirjaaminen ja pöytäkirjantarkastus.....	215
4.2.4.1	Pöytäkirja kokouksen kulun ilmentäjänä.....	215
4.2.4.2	Pöytäkirja ja oikeussuoja	219
4.2.4.3	Tiedonsaantioikeus pöytäkirjasta.....	221
4.2.5	Päätöksen moitteenvaraisuus ja mitättömyys.....	222
4.2.5.1	"Yhdistyksen päätös".....	222
4.2.5.2	Moitteenvaraisuus ja moitekanne.....	226
4.2.5.3	Päätösten mitättömyys ja mitättömyyden vahvistamiskanne.....	228
4.2.5.4	Täytäntöönpanokielto.....	231
4.3	Muut päätösvallan käytön foorumit.....	232
4.3.1	Valtuutettujen kokous	232
4.3.1.1	Valtuuston toimivallasta	232
4.3.1.2	Valtuuston kokoonpano ja valinta.....	234
4.3.1.3	Valtuutettujen eroaminen.....	237
4.3.2	Erillisten äänestystilaisuuksien, postiäänestyksen ja tietoliikenneyhteyden tai muun teknisen apuvälineen avulla tapahtuvan päätöksenteon erityispiirteet.....	239
4.3.3	Liittoäänestys.....	241

4.4	Hallitus yhdistyksen toimeenpanovallan käyttäjänä ja yhdistyksen toimijat.....	242
4.4.1	Yleistä hallituksesta, sen toimivallasta ja toimivallan käytöstä.....	243
4.4.1.1	Hallituksen tehtävät.....	244
4.4.1.2	Oikeustoimet ja nimenkirjoitusoikeus.....	250
4.4.2	Kelpoisuus hallitukseen.....	253
4.4.3	Luottamus- ja toimihenkilöiden asema.....	254
4.4.3.1	Yhdistyksen toimijoista.....	254
4.4.3.2	Luottamushenkilöiden velvollisuudet.....	257
4.4.3.3	Vahingonkorvausvastuu.....	258
4.4.3.4	Poliittinen vastuu.....	265
4.4.3.5	Rikosoikeudellinen vastuu.....	265
4.5	Hallinnon ja talouden valvonta.....	267
4.5.1	Sisäinen valvonta.....	267
4.5.2	Ulkoinen valvonta.....	268
4.5.2.1	Kirjanpito sekä tilin- ja toiminnantarkastus.....	269
4.5.2.2	Verotus ja julkisten avustusten käytön valvonta.....	272
5	YHDISTYSTOIMINNAN PÄÄTTYMINEN.....	273
5.1	Eroaminen yhdistyksestä.....	273
5.2	Erottaminen yhdistyksestä.....	276
5.2.1	Erottamismenettely.....	288
5.2.2	Kurinpito.....	295
5.3	Yhdistyksen purkaminen.....	300
5.3.1	Yhdistyksen purkautuminen omalla päätöksellä.....	301
5.3.2	Yhdistyksen purkautuminen hakemuksella.....	303
5.3.3	Yhdistyksen purkaminen viranomaisen aloitteesta.....	305
5.3.4	Selvitystoimien moittiminen.....	306
5.4	Yhdistyksen lakkauttaminen.....	307
6	YHDISTYSOIKEUDEN YLEISET OPIT.....	315
6.1	Yleisistä opeista yleisesti.....	315
6.2	Yhdistysoikeudelliset käsitteet.....	317
6.2.1	Yhdistys.....	317
6.2.1.1	Perustuslaillinen näkökulma.....	317
6.2.1.2	Yhdistys instituutiona.....	321
6.2.2	Jäsenen käsite yhdistyslain näkökulmasta.....	324
6.2.3	Muita yhdistysoikeudellisia käsitteitä.....	327
6.3	Oikeusperiaatteet yhdistysoikeudessa.....	331
6.3.1	Yhdistysoikeuden ideologista arvoperustaa kuvaavat periaatteet.....	332
6.3.1.1	Lojaliteettiperiaate.....	333

6.3.1.2	Yhdenvertaisuusperiaate	333
6.3.1.3	Kansanvaltaisuusperiaate	334
6.3.1.4	Yhdistysautonomia ja perusoikeusperiaatteet.....	335
6.3.2	Menettelyllisiä periaatteita yhdistysoikeudessa – yhdenvertaisuus ja kuuleminen.....	336
6.3.3	Periaate-ehdotelmia – voisiko näiden avulla yhdistysoikeus tulla paremmaksi?	337
6.3.3.1	Trēs faciunt collegium	337
6.3.3.2	Julkisuusperiaate	337
LÄHTEET		339
ASIAHAKEMISTO		359
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO		369
LIITTEET		373
	Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18/1990): 9–11 artiklat	375
	Suomen perustuslaki (731/1999): 13 §	376
	Yhdistyslaki (503/1989).....	377
	Yhdistysrekisteriasetus (506/1989)	389